

Dansk Vestindien – set på postkort

Af Jens Bruhn, lærer og S-kommunalbestyrelsesmedlem i Rudersdal kommune

Sådan nogenlunde samtidig med at Birkerød Frimærkeklub fejrer sit 75 år jubilæum er det 100 år siden, at danskerne den 14. december 1916 gik til folkeafstemning for at tage stilling til, om Danmarks sidste tropekolonier skulle sælges til USA.

I anledning af disse to mærkedage, syntes jeg, at det er på sin plads at tage en rundtur på disse tropiske øer, fortalt ved hjælp af postkort fra slutningen af 1800-tallet og frem til afståelsen den 31. marts 1917.

Ideen er at vise udvalgte lokaliteter på øerne, som ikke blev besøgt af malere og fine fotografer, men de gamle motiver kan stadig vises fornemt ved hjælp af datidens postkort.

Postkort som samleobjekt

I tiden fra 1890'erne frem til afslutningen af Første Verdenskrig var det den helt store dille at samle på postkort.

Kortene blev sat ind i særligt fremstillede albummer så man kunne holde orden på sin samling.

Da samlerinteressen faldt, blev albummerne og kort gemt væk i skuffer og skabe, og mange blev siden smidt ud, men heldigvis har mange kort overlevet helt op til vor tid.

I de løbet af de seneste årtier har det atter været populært at samle på postkort, fordi det er blevet en anerkendt metode at benytte postkort som illustrationer, når der skal fortælles lokalhistorie.

En del af de anvendte kort stammer fra N. N. Westergaard, der var sognepræst i Frederiksted fra 1904-11. Han sendte mange kort hjem til sin kone i Danmark, hvortil hustruen af helbredsmæssige årsager opholdt sig, fordi hun ikke kunne klare øernes tropiske klima.

Dele af denne artikel er første gang offentliggjort i Birkerød Frimærkeklubs Udstillingskatalog i anledning af klubbens 75 års jubilæum og afholdelse af National frimærkeudstilling i 2016.

Copyright ©: Jens Bruhn
og Kjeld Kluge.
Grafisk produktion og layout
Kjeld Kluge

Om Dansk Vestindien

Da danske købmænd slog sig ned i Vestindien i midten af 1600-årene, var det deres ide at anvende trekanthandlens metode. Det betød, at en handelsrute blev etableret, hvor våben, landbrugsredskaber og andre forarbejdede varer fra Danmark blev sejlet til den danske handelsstation Christianborg i det nuværende Ghana. Her blev varerne solgt, og for fortjenesten købtes slaver. De blev sejlet til de vestindiske øer, hvor afrikanerne blev solgt som slaver. For de indkomne midler købte købmændene sukker, tobak og bomuld, som blev sejlet hjem til Danmark.

Frem til Napoleonskrigene gik handlen almindeligvis udmærket, men da europæerne på det tidspunkt begyndte at anvende sukkerroer til fremstillingen af sukker, begyndte det at knibe med økonomien for plantageejerne og købmændene. Samtidig ændredes holdningen til slaveriet, og den 7. juli 1848 blev slaveriet ophævet i Dansk Vestindien.

I tiden efter slavernes frigivelse udviklede de vestindiske øer sig efterhånden til at være en stor underskudsforretning for den danske stat. Derfor opstod der allerede i 1860 overvejelser om at sælge øerne til USA, som var øernes altdominerende handelspartner.

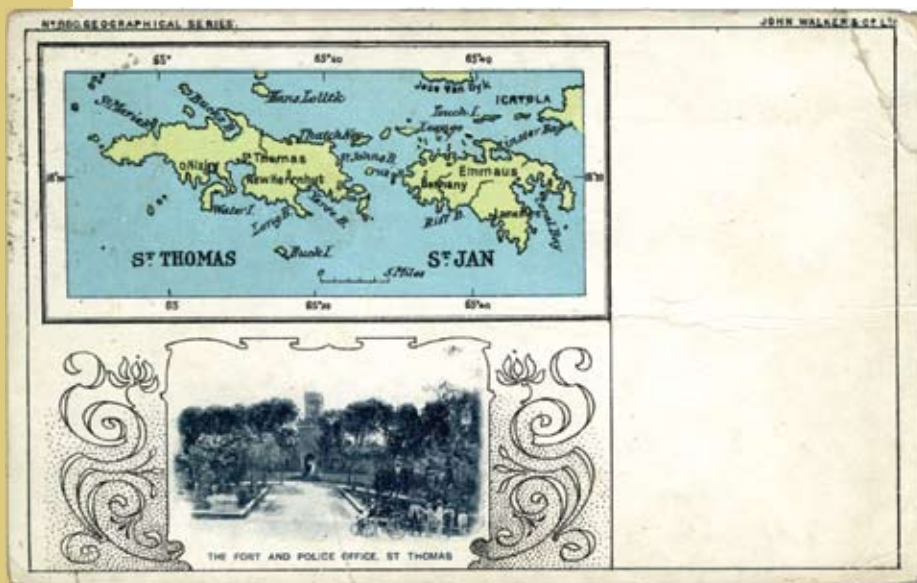
Befolkningens utilfredshed over de sociale og økonomiske forhold udløste et oprør blandt landarbejderne på Sct. Croix i 1878.

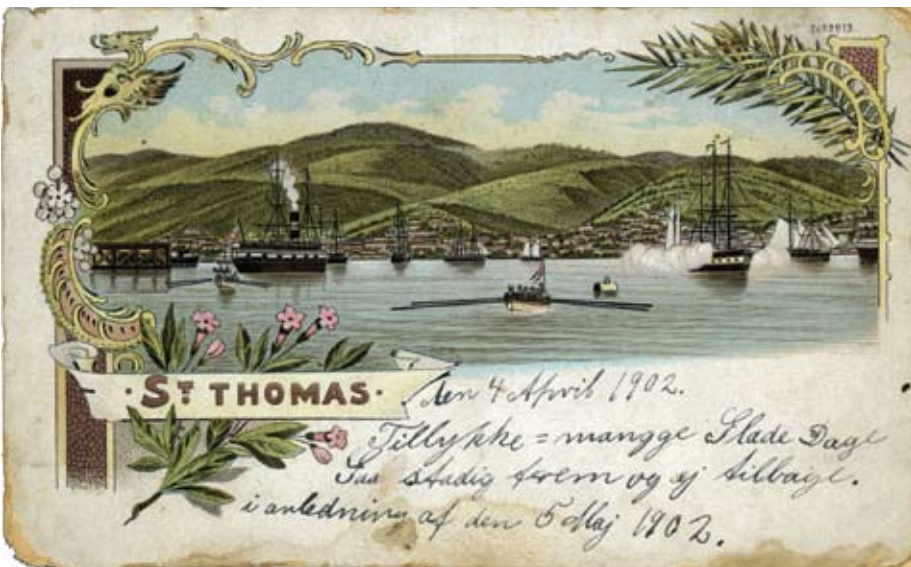
Kort 1.

Kort over St. Thomas og St. Jan

Dette litografiske kort viser de to caribiske øer St. Thomas og St. Jan – to ud af de tre øer, som var i dansk besiddelse fra 1666 til 1917. En tredje ø, St. Croix, som Danmark havde købt af Frankrig i 1733, hørte også med til det lille danske kolonirige.

Under landkortet ses havnebyen Charlotte Amalies fort, som i 1874 fik tilføjet et indgangsparti i nygotisk stil. Ved denne lejlighed blev fortet hovedsæde for politiet og øens arresthus. Kort fra ca. 1900, John Walkers & Co.

I 1902 var et salg af øerne til USA lige ved lykkes, men fordi der i Landstinget opstod stemmelighed ved afstemningen om salget, faldt forslaget.

Med åbningen af Panamakanalen i 1913 blev Charlotte Amalies havn på øen St. Thomas yderst attraktiv, set med militære øjne. USA ville forhindre, at øerne kom i tysk besiddelse, hvorfor man genåbnede forhandlingerne om USA's køb af øerne. Forhandlingerne blev i 1916 enige om pris og vilkår, og efter en dansk folkeafstemning i 1916 blev øerne solgt til

Kort 2.

Indsejlingen til Charlotte Amalie

Takket været en næsten lukket naturhavn havde byen en af Vestindiens bedste havne. Selv i orkantiden var den en næsten sikker ankerplads for skibene. Havnen havde yderligere status som frihavn, og fik derfor en umådelig stor betydning for transithandlen i hele det caribiske område.

I baggrunden ses de højdedrag, som byen er opført på. Fra venstre Frenchman's Hill, Denmark's Hill og Government Hill.

Litografisk kort fra ca. 1895, ukendt kunstforlag.

Kort 3.

Værftet og toldkammeret i Charlotte Amalie

I havnen var der en flydedok og et værksted, som ejedes af "The St. Thomas Dock Engineering and Coaling Co. Ltd"., som ses i forgrunden af billedet.

Bag værftet bemærkes Told-, havne- og postbygningen ved Kings Warf. Bygningen var opført i to etager af købmand og entreprenør C. Alvert, og fra 1865 blev huset udlæjet til etaterne. Bygningsværket fik en harmonisk facade med seks høje buer ud mod den nyanlagte Toldbodgade.

Håndkoloreret kort fra ca. 1910, Stenders Forlag.

Kort 4.

Der slæbes kul ombord

I Charlotte Amalie – i daglig tale blot benævnt St. Thomas – som blev anløbet af mange skibe, i 1909 af 690 større fartøjer, etablerede flere større rederier vandcisterner og kuloplæg på havnen.

Når skibene skulle bunkre kul arbejdede mange farvede mænd og kvinder som kulslæbere. Arbejdet var uhyre anstrengende, men bedre betalt end markarbejdet.

Håndkoloreret kort fra ca. 1910, Stenders Forlag.

USA for 25 millioner dollars, hvilket svarede til 100 millioner i datidens kroner. Øernes befolkning blev derimod ikke spurgt, om de støttede salgstankerne, men sandsynligheden taler for, at de lokale også havde støttet tanken om salget, da Danmark bestemt ikke havde formået at sikre ordentlige levevilkår for vestindierne.

Den 31. marts 1917 blev Dannebrog strøget over øerne, og Stars and Stripes gik til tops - nu over US Virgin Islands.

Kilder:

danmarkshistorien.dk, Aarhus Universitet.

Torben Geill, Kongelige danske brev-contoirer og post-huse på St. Thomas,

Nordisk Filatelistisk Tidsskrift, nr. 1, 1981

Tyge Hvass, Dansk Vestindien, Ældre Nordisk Arkitektur, 1925

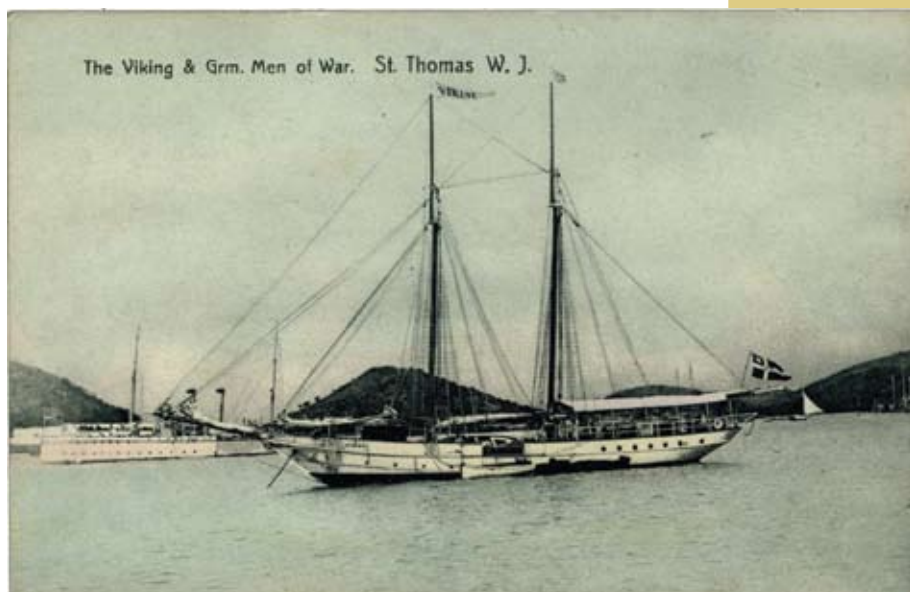

Kort 5.

"Det Lindske Hus" i Charlotte Amalie

Huset i Nørregade 40 blev opført omkring år 1800. Bygningen har været benyttet til forskellige formål, bl.a. som sæde for det engelske postagentur i årene 1862 til 1877. Da Dansk Vestindien den 1. september 1877 indtrådte i den internationale postunion, var en udvidelse af posthuset i Charlotte Amalie påkrævet. Al post skulle fremover udelukkende frankeres med dansk-vestindiske frimærker, hvorfor det engelske posthus i byen måtte nedlægges. Fordi den dansk-vestindiske postmængde steg betydeligt, lejede det kongelige danske postvæsen sig ind i bygningen frem til 1907. Siden blev huset købt af den lutheranske kirke og anvendt som missionshuset "Bethania".

Kort fra ca. 1905, Edw. Frass.

Kort 6.

"Viking" og tyske krigsskibe ved St. Thomas.

Skonnerten "Vigilant" opretholdt post- og passagertrafikken mellem øerne indtil 1905, hvor ØK's motorskonnert "Viking" overtog hvervet med to ugentlige forbindelser mellem øerne.

Befolkningen var godt tilfredse med det hurtiggående skib, men efter et havari i 1911 og senere grundstødning ved St. Thomas, besluttede man at trække skibet hjem til Danmark, hvor det blev solgt til et rederi i Ærøskøbing. Det forliste endeligt ved Anholt i 1915.

Det var de tyske orlogsbesøg på øerne, som var en medvirkende årsag til, at USA købte øerne.

Håndkoloreret kort fra ca. 1907, Edw. Frass.

Kort 7.

Frederiksted set fra søsiden

Til venstre ses fortet, fort-pladsen, hvor general-guvernør Peter von Scholten den 7. juli 1848 proklamerede emancipationen for slaverne. Endvidere skimtes toldboden, Toldbodgade og forskellige magasiner. Kort fra ca. 1905, F. Langkjær, St. Croix.

Kort 8.

Landingspladsen ved Frederiksted

Kun Charlotte Amalie havde en egentlig havn. I Christiansted og Frederiksted fandtes kun anløbsbroer, hvorfra man ved hjælp af lægterne kunne laste og losse gods fra de ankerliggende skibe. Nogle af disse ses på reden. Landingspladsen var et yndet samlingssted for byens indbyggere, som her kunne udveksle de sidste nyheder.

Kort fra ca. 1908, Mrs. R. D. Benjamin, Frederiksted, St. Croix.

Kort 9.

Liv på anløbsbroen i Frederikssted.

Fiskerne tørrer deres net på anløbsbroen og hele sceneriet følges opmærksomt af toldkontrollør V. Bay i sin selvkombinerede hvide tolduniform med datidens typiske danske embedsmandskasket på hovedet. På reden ses en stor ankerliggende damper, hvis last skal fragtes i land på mindre både og pramme. Fotografisk kort fra ca. 1912, Ovesen, Frederiksted.

Kort 10.

Toldkammeret i Frederiksted

Ved den smukke toldbygning har told- og postpersonalet taget opstilling foran fotograf Ovesens kamera. Til venstre ses toldforvalter Bjerg og toldkontrollør V. Bay. Derudover bestod personalet af to toldassistenter, en fuldmægtig og en kontorist. Da toldboden også fungerede som postkontor havde toldforvalteren også embedet som postmester. Postpersonalet var et postbud, fire rorskarle og to vagtmænd. Fotografisk kort fra ca. 1910, Ovesen, Frederiksted.

Kort 11.

Den kongelige postvogn

Postvognen, der besørger transporten af breve og pakker mellem Christiansted og Frederiksted, klarede den 25 km lange tur på to timer, takket være de gode veje på øen.

Kort fra ca. 1905, ukendt kunstforlag.

Kongelig Postvogn, St. Croix, D - W. I.

Kort 12.

Gubernørboligen i Christiansted

Gubernørboligen i Christiansted mod Kongensgade. Gubernements-bygningen regnedes for en af Vestindiens smukkeste og mest helstøbte nyklassicistiske bygninger, selv om den blev bygget i tre etaper. De to underste etager stammer fra 1774, den øverste fra 1862. Trappepartiet i gavlen er opført omkring 1850, vistnok efter militærarkitekten, løjtnant Gjellerups tegninger. Midt i husets hovedetage lå kolonialrådssalen med sine lange rækker af døråbninger på hver side af gallerierne. Stueetagen rummede kontorer. Fotografisk kort fra ca. 1912, ukendt kunstforlag.